

KUOPIO

Kuopion kaupungin

Esiopetuksen opetus- suunnitelma

Sisältäen Kuopion valmistavan opetuksen
opetussuunnitelman kuusivuotiaille

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014
Muutosmääräys OPH-määräyksellä OPH-4607-2022
Kasvun ja oppimisen lautakunta 10.10.2023

Sisällys

1.	Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	3
1.1	Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.....	3
1.2	Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen.....	3
	Kuopion esiopetuksen opetussuunnitelma sisältäen kuusivuotiaiden perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman.....	6
2.	Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	7
2.1	Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	7
	Esiopetuksen järjestäminen Kuopiossa.....	9
2.2.	Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	11
2.3	Arvoperusta.....	14
2.4	Oppimiskäsitys.....	16
2.5	Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	17
3.	Kasvu ja oppimista tukeva toimintakulttuuri.....	24
3.1	Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	24
3.2	Oppimisympäristöt esiopetuksessa.....	28
	Oppimisympäristöt Kuopion esiopetuksessa.....	30
3.3	Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.....	31
	Yhteistyö Kuopion esiopetuksessa	33
4.	Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	38
4.1	Monipuoliset työtavat	38
4.2	Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	40
4.3	Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	43
4.4	Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	57
5.	Lapsen kasvun ja oppimisen tuki	61
5.1	Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	61
5.2.	Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana	63
	Yhteistyö huoltajien kanssa tuen aikana Kuopion esiopetuksessa.....	64
5.3.	Yleinen tuki.....	64
5.4.	Tehostettu tuki.....	65
5.5.	Eriytynen tuki	69
5.6.	Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.....	76

---

6. Opiskeluhoolto	79
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus .	82
Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus Kuopion esiopetuksessa	82
8. Toiminnan arviointi ja kehittäminen Kuopion esiopetuksessa	83

---

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain¹ mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys², jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus³.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohdina ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä opiskeluhuollonkeskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista⁴. Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään perusteissa opiskelija ja oppilashuoltolain mukaista ilmaisua opiskeluhoito.

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä⁵. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, opiskeluhuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun

---

¹ Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus (422/2012) 13 §

² Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus (422/2012) 13 §

³ Valtioneuvoston asetus (422/2012)

⁴ Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

⁵ Perusopetuslaki (628/1998) 15 § 1 mom.

toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain⁶ mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain⁷ mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset
- tasa-arvolain⁸ mukainen tasa-arvosuunnitelma.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy⁹ opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia¹⁰ esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä¹¹. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki¹² velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että

---

⁶ Lastensuojelulaki (417/2007) 12 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

⁷ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

⁸ Laki naisten ja miesten tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)

⁹ Perusopetuslaki (628/1998) 15 § 1 mom.

¹⁰ Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

¹¹ Perusopetuslaki 47a (1267/2013); YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

¹² Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain¹³ turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat¹⁴ laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus¹⁵ on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

---

¹³ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

¹⁴ Perusopetuslaki 16 a ja 17a (642/2010)

¹⁵ Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. (1296/2013)

Kuopion esiopetuksen opetussuunnitelma sisältäen kuusivuotiaiden perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman

Kuopion esiopetuksen opetussuunnitelman perustana on Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 (Opetushallitus). Kuopion esiopetuksen opetussuunnitelma koostuu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista, paikallisesti laaditusta Kuopion esiopetuksen opetussuunnitelmasta, Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteista 2015 sekä paikallisesti laaditusta Kuusivuotiaiden perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelmasta. Kuopion kaupungin esiopetussuunnitelma on laadittu suomen kielellä.

Kuopion esiopetuksen omat linjaukset ja painotukset on esitetty tässä asiakirjassa tummennetulla pohjalla perusteiden tekstin jälkeen. Paikallista esiopetussuunnitelmaa on päivitetty Opetushallituksen antamien määräysten mukaisesti. Eri päivityskertoihin on koottu työryhmä, joka on tehnyt päivitystyötä yhteistyötahojen kanssa. Kuusivuotiaiden perusopetukseen valmistavan opetuksen osalta lisäykset esiopetussuunnitelmaan laadittiin tehtävään nimetyssä työryhmässä. Kuopion varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä Kuopion kaupungin kuntoutuspalvelujen eri asiantuntijoilla on ollut mahdollisuus kommentoida kuusivuotiaiden valmistavan opetuksen opetussuunnitelmaluonnosta.

Kuopion esiopetuksen opetussuunnitelma määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Kuopion esiopetusyksiköissä ja -ryhmissä vuosisuunnitelmana käytetään Ryhmävasu-asiakirjaa, johon opetuksen järjestäjä vuosittain määrittelee pedagogiset painopisteet. Kuusivuotiaiden valmistavan opetuksen tarkempia linjauksia on avattu Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoinen varhaiskasvatus Kuopiossa -oppaassa.

Kuopion esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnassa ja päivityksessä on otettu huomioon seuraavat paikalliset suunnitelmat:

- Kuopion varhaiskasvatussuunnitelma
- Perusopetuksen opetussuunnitelma
- Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- Kuopion hyvinvointikertomus- ja suunnitelma 2021 – 2025

Tasa-arvolain sekä yhdenvertaisuuslain mukaiset toiminnalliset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat laaditaan yksiköissä.

Kuopion esiopetussuunnitelman ja esiopetustoiminnan toteutumisen arviointi ja kehittäminen on kuvattu luvussa 8.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan. Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu, kehitys ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuva ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin.

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki¹⁶, tasa-arvolaki¹⁷, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus¹⁸ ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus¹⁹. Suomen perustuslain²⁰ mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vammaisuuden, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta²¹. Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan²². Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa.

---

¹⁶ Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)

¹⁷ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

¹⁸ Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

¹⁹ YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

²⁰ Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom.

²¹ Perusopetuslaki 26 a § 4 mom. (1040/2014)

²² Perusopetuslaki 26 a § 4 mom. (1040/2014)

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta²³. Tästä määrätään tarkemmin luvussa Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet – Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa²⁴.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia²⁵. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta²⁶. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhoito ovat maksuttomia²⁷. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön²⁸. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokemuksen turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset,

---

²³ Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

²⁴ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2-4 §

²⁵ Perusopetusasetus (852/1998) 3 § 2 mom.

²⁶ Perusopetuslaki 3 § 3 mom. (628/1998)

²⁷ Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (477/2003) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

²⁸ Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain²⁹ mukaisia kasvatuskusteluja ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Esiopetuksen järjestäminen Kuopiossa

Kuopiossa esiopetuksen järjestämisvastuu on Kasvun ja oppimisen palvelualueella varhaiskasvatuspalveluissa. Esiopetusta järjestetään kunnallisissa päiväkodeissa ja koulujen yhteydessä olevissa esiopetusryhmissä. Haja-asutusalueella esiopetusta järjestetään alkuopetuksen yhteydessä osana koulun toimintaa. Kuopiossa esiopetusta järjestetään vähintään lain velvoittama 700 tuntia. Esiopetukseen osallistuville lapsille järjestetään aamu- ja iltapäivisin varhaiskasvatusta pääsääntöisesti lapsen esiopetusryhmässä.

Kuopion kaupunki hankkii osan esiopetuksesta yksityisiltä palveluntuottajilta, jotka varhaiskasvatuspalvelut on hyväksynyt esiopetuksen järjestämispaikoiksi. Esiopetuksen järjestämispaiaksi hyväksytyyn yksityisen päiväkodin tulee täyttää perusopetuslain ja -asetuksen vaatimukset sekä kunnan esiopetukselle asettamat vaatimukset. Yksityisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen valvonta on keskitetty varhaiskasvatuspalvelujen hallintoon. Yksityinen päiväkotitoimi ja Kuopion kaupunki solmivat esiopetusta koskevan ostopalvelusopimuksen, jossa määritellään reunaehdot ostopalvelulle.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen

Perusopetuslaissa säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta (Perusopetuslaki 628/1998). Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja tarpeelliset muut valmiudet esiopetukseen tai perusopetukseen siirtymistä varten sekä edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksen tavoitteena on lisäksi tukea ja edistää oppilaiden oman äidinkielen hallintaa ja

²⁹ Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003 ja 1267/2013)

oman kulttuurintuntemusta. Opetuksen tavoitteet on tarkemmin määriteltävä valmistavan opetuksen oppilaan omassa opinto-ohjelmassa (Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 5 §). Tavoitteiden määrittelyn lähtökohtana ovat oppilaan suomen tai ruotsin kielen taito sekä oppilaan aikaisempi koulunkäyntihistoria.

Perusopetukseen valmistavaa opetusta annetaan 6-10 -vuotiaille vähintään 900 tuntia ja tätä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. Opetukseen osallistuvalla on siirtyä perusopetukseen tai esiopetukseen jo ennen edellä todettujen tuntimäärien täyttymistä, jos hän pystyy seuraamaan perusopetusta tai esiopetusta. Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetusryhmien muodostamisesta päättää opetuksen järjestäjä. Valmistavaa opetusta voidaan järjestää myös yhdelle oppilaalle. Opetusryhmät muodostetaan oppilainen ikäkauden ja edellytysten mukaisesti siten, että ryhmäjako edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä sekä varmistaa opetussuunnitelman mukaisen ja oppilaiden omissa opinto-ohjelmissa asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Perusopetukseen valmistavaa opetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

Valmistavan opetuksen aikana oppilaita integroidaan esi- tai perusopetukseen, oppilaan ikätasoa vastaaviin suomen- tai ruotsinkielisiin opetusryhmiin oman opinto-ohjelman mukaan oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla. Integroinnin tavoitteena on edistää koutoutumista, opiskeluvälineiden ja suomen tai ruotsin kielen taidon kehittymistä sekä laaja-alaisen osaamisen ja eri oppiaineiden sisältöjen omaksumista.

Kuusivuotiaiden perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen Kuopiossa

Kuusivuotiaiden perusopetukseen valmistavaa opetusta järjestetään kunnallisissa päiväkodeissa. Opetuksessa noudatetaan Kuopion esiopetuksen opetussuunnitelmaa ja Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteita (2015) sekä opetuksen järjestämistä koskevia periaatteita.

Valmistava opetus järjestetään inklusiivisesti esiopetuksen ryhmissä. Valmistavaan opetukseen osallistuvat lapset saavat opetusta viisi tuntia päivässä esiopetuksen työpäivinä. Valmistavaa opetusta tarjotaan niille lapsille, joiden suomen kielen taito jää alkeiskielitaidon tasolle. Valmistavaan opetukseen voivat osallistua sekä vasta maahan muuttaneet että Suomessa syntyneet monikieliset lapset. Suomen kielitaidon tason kartoittaa varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä kieli- ja kulttuuriopettajan tai varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Valmistavaan opetukseen osallistumisen tarpeellisuus esiopetuksen aikana arvioidaan yhdessä esiopetushenkilöstön kanssa.

Valmistavaan opetukseen osallistumisesta sovitaan yhdessä huoltajien kanssa. Valmistavaa opetusta järjestävän varhaiskasvatusyksikön johtaja vastaa siitä, että huoltajien kanssa järjestetään tapaaminen valmistavaa opetusta koskien. Huoltajien, varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatusyksikön johtajan lisäksi tapaamiseen kutsutaan tarvittaessa moniammatillinen työryhmä, johon voivat kuulua esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja, kieli- ja kulttuuriopettaja tai kieli- ja kulttuurikoordinaattori ja tarvittaessa tulkki. Tapaamisessa annetaan huoltajille tietoa valmistavan opetuksen tavoitteista ja järjestämisestä. Tapaamisen yhteydessä huoltajat täyttävät suostumuslomakkeen. Päätöksen lapsen ottamisesta valmistavaan opetukseen tekee varhaiskasvatusyksikön johtaja.

2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä osiossa Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa kuvatulla tavalla. Opetus ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen³⁰ mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittävät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut

³⁰ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5 §

tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen ³¹piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opetteluun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu³² kaikkien toimintaan. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Oppilaan oma opinto-ohjelma perusopetukseen valmistavassa opetuksessa

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaiden kielitaito ja muut valmiudet vaihtelevat. Sen vuoksi perusopetukseen valmistavaa opetusta varten ei ole määritelty valtakunnallista tuntijakoa tai oppimäärää, vaan jokaiselle oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma. Oppilaan omaan opinto-ohjelmaan kirjataan:

- oppilaan lähtötaso, kuten koulunkäyntihistoria, kielitaito ja oppilaan vahvuudet
- oppilaan henkilökohtaiset oppimistavoitteet, joita tarkistetaan säännöllisin väliajoin
- opiskeltavat oppiaineet, niiden tuntimäärät sekä opetuksen sisältö
- oppilaan opinnot valmistavan opetuksen opetusryhmässä ja integrointi perusopetukseen
- ohjauksen järjestäminen ja mahdollisesti tarvittavat tukitoimet

---

³¹ Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (628/1998)

³² Perusopetuslaki 35 § (1040/2014)

Oppilaanohjauksen tarkoituksena on kehittää oppilaan oppimisvalmiuksia ja tukea hänen sosiaalista kasvuaan sekä ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia. Oppilaan opiskelua perusopetukseen valmistavassa opetuksessa tuetaan oppilaanohjauksella siten, että opiskelutaidot ja elämän suunnittelun kannalta tarpeelliset tiedot ja taidot kehittyvät. 35 Perusopetuslaki 16 a§ 1 mom. (628/1998), 36 Perusopetuslaki 35 § (1040/2014) (Perusopetukseen valmistavan opetuksen perusteet 2015.)

Esiopetus osana oppimisen polkua Kuopion esiopetuksessa

Kuopion varhaiskasvatuspalvelut on hallinnollisesti osa Kasvun ja oppimisen palvelualueita, johon kuuluvat varhaiskasvatuspalvelut, perusopetus- ja nuorisopalvelut, lukiotoimi ja toinen aste.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Esiopetuksen tiimipalavereissa arvioidaan säännöllisesti toimintavuoden aikana esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia sekä Ryhmävasu-asiakirjan mukaisen toiminnan ja painopisteiden toteutumista sovittujen arviointilomakkeiden avulla.

Kuopiossa esiopetuksen henkilöstö arvioi lasten osallisuutta, pedagogista toimintaa ja leikkiympäristöjä keskustelemalla lasten kanssa, hyödyntämällä lasten haastatteluja ja havainnoista saatua tietoa sekä lapsille aiemmin laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Lapsen siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen tapahtuu sujuvasti sovittujen yhteistyökäytäntöjen mukaisesti. Lapsella ja perheellä on mahdollisuus tutustua esiopetusyksikköön ja henkilöstöön ennen esiopetuksen alkua.

Kuopiossa esiopetustoimintaa ohjaa Esiopetuksen kellomalli, joka jäsentää ja selkeyttää esiopetusvuoden suunnittelua. Kellomallin rakenne ja ohjeet jäsentävät lapsen oppimisvalmiuksien sekä kasvun ja oppimisen tuen tarpeen havainnointia ja arviointia. Kellomalliin on kirjattu nivelvaiheen moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä tiedonsiirtokäytännöt esiopetuksesta perusopetukseen.

Lapsen esiopetusta suunniteltaessa huoltajat, lapsi ja esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettaja pohtivat yhdessä lapsen vahvuuksia ja hänen toimimistaan erilaisissa esiopetuksen tilanteissa. Huoltajat, varhaiskasvatustyöryhmän johtaja ja esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettaja huolehtivat yhdessä lapsen säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Kuusivuotiaiden valmistavassa opetuksessa lapsen omaa opinto-ohjelmaa kutsutaan Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaksi. Valmistavan opetuksen tavoitteita asetettaessa huomioidaan lapsen suomen kielen taitotaso ja oppimisvalmiudet. Opetukseen käytettävien keinojen ja menetelmien valinnassa huomioidaan kullekin lapselle ominainen tapa oppia. Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelma sisältää monikielisyys suunnitelman,

jolla tuetaan sekä oman äidinkielen että suomen kielen taidon kehittymistä. Lapsen suomen kielen taidon kehittymistä seurataan. Oppimissuunnitelman täyttämisen yhteydessä lapselle annetaan mahdollisuus kertoa oppimistavoitteistaan.

Oppilaanohjaus toteutuu päivittäin lasta kannustamalla ja rohkaisemalla. Opetuksessa huolehditaan, että lapsi tulee tietoiseksi omista vahvuuksistaan ja oppimisen taidoistaan. Valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää lapsen suomen kielen taitoa, tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi lapsen oppimisen taidot vahvistuvat ja hän saa valmiuksia perusopetukseen siirtymistä varten.

2.3 Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdäksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunnetaitojaan ja kauneudentajuun.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkemyskäsityksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta³³.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja

³³ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §

ilman sukupuolesta johtuvia ennakko-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden³⁴ periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kannavana.

Kuopion esiopetuksen arvoperusta

Kuopion kaupungin arvot on kuvattu toimintatapoina. Toimimme avoimesti, innostavasti, yhdessä ja asukasta varten. Kuopion visiona on olla hyvän elämän pääkaupunki, joka on ympäristöltään ainutlaatuinen ja innostava. Vision mukaisesti Kuopion yhtenä tavoitteena on olla paras paikka lapsille. Varhaiskasvatuksen omina arvoina korostuvat lisäksi palveluhenkisyys, luottamuksellisuus sekä lasten ja perheiden osallisuus. Kaupungin strategian pohjalta on laadittu varhaiskasvatuksen visio, johon myös esiopetuksen arvoperusta pohjautuu.

Kuopion kaupungin varhaiskasvatuksen vision mukaan hyvä lapsuus on uteliaisuutta, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Lapset oppivat jotain uutta joka päivä ja he saavat aikuisetkin uteliaaksi maailmalle. Lapset saavat tutkia ja ihmetellä ympäristöä kaikilla aisteillaan. Lapset saavat leikkiä joka päivä kavereiden kanssa, eikä ketään saa kiusata. Kaikki opettelevat yhdessä keinoja vaikeiden tilanteiden ratkaisemiseen. Aikuiset pitävät lapsia sylissä ja halaavat. Lapsi saa rauhassa olla oma itsensä ja hänellä on tärkeä paikka porukassa. Hänen tulevaisuudellaan, toiveillaan ja ajatuksillaan on merkitystä ja niitä kuunnellaan.

Hyvän lapsuuden Kuopio. Hyvä lapsuus on uteliaisuutta, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Otin jotain uutta joka päivä ja saan aikuisen uteliaaksi maailmalle. Saan tutkia ja ihmetellä ympäristöä kaikilla aisteillani.

Saan leikkiä joka päivä kavereiden kanssa eikä minua kiusata. Opettelemme kaikki yhdessä keinoja vaikeiden tilanteiden ratkaisemiseen.

Aikuiset pitävät minua sylissä ja halaavat. Saan rauhassa olla oma itsensä ja minulla on tärkeä paikka porukassa. Tulevaisuudellaan, toiveillani ja ajatuksillani on merkitystä ja niitä kuunnellaan.

KUOPIO
www.kuopio.fi

Kuopiolaisessa esiopetuksessa lapsella on oikeus hyvään sensitiiviseen perushoittoon, huolenpitoon ja läheisyyteen. Sensitiivisyys on henkilöstön kykyä tunnistaa lapsen tunnetiloja ja vastata niihin. Sensitiivinen aikuinen on lämmin ja osoittaa lapselle kiintymystä ja huolenpitoa. Hän arvostaa, kuuntelee, kunnioittaa, rohkaisee ja kehuu lasta sekä tunnistaa ja vastaa lapsen huolenaiheisiin ja tunnetiloihin tarkoituksenmukaisesti.

³⁴ Yhdenvertaisuuslaki 6 § 1 mom. (21/2004)

Lisäksi lapsella on oikeus oikeudenmukaiseen ja tasavertaiseen kohteluun, fyysiseen ja psyykkiseen turvallisuuteen, tunteiden ilmaisuun ja käsittelyyn, sosiaalisten taitojen harjoitteluun, opetukseen, osallisuuteen ja leikkiin. Henkilöstön tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle ominaisimpana tapana toimia ja tarjota lapselle rauhallinen ja kiireetön toimintaympäristö.

Lapsella on oikeus tulla nähdyksi ja kuulluksi, hänellä on mahdollisuus olla osallinen itseään koskevissa asioissa ja hän saa kokemuksen siitä, että hän voi vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Henkilöstön tulee toimia tiedostaen lapsuuden arvo ja ainutlaatuisuus.

Henkilöstön tehtävänä on huomioida toiminnassaan eettinen kasvatus, jossa lapsia ohjataan empaattisuuteen, hyviin tapoihin, tasa-arvoisuuteen, itsestä ja kaverista huolehtimiseen sekä tunteiden ilmaisemiseen. Toisen kunnioittaminen, erilaisuuden hyväksyminen ja kiusaamisen ennaltaehkäisy ovat varhaiskasvatuksen keskeisiä periaatteita.

Vanhemmuuden ja kodin roolia vahvistetaan avoimella ja luottamuksellisella yhteistyöllä huoltajien kanssa.

2.4 Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten taidolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Oppimiskäsitys Kuopion esiopetuksessa

Esiopetuksessa vallitsee lämmin vuorovaikutus ja myönteinen, kannustava ja turvallinen ilmapiiri. Esiopetusryhmän henkilöstön säännölliset suunnittelu-, arviointi- ja palaverikäytännöt luovat edellytykset lasten oppimiselle.

Oppiminen on kokonaisvaltaista - arjen tilanteet ja toiminnot hyödynnetään oppimistilanteina. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta toteutuu siten, että lapset osallistuvat ja saavat vaikuttaa toiminnan ja toimintaympäristön suunnitteluun. Leikki on kaiken oppimisen perusta esiopetuksessa.

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus ja opetus työssä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen³⁵ periaatteelle tarkastella kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestäväen elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestäväen elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

---

³⁵ Valtioneuvoston asetus (422/2012) ja OKM muistio 28.6.2012

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lanlistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Ajattelu ja oppiminen Kuopion esiopetuksessa

Ajattelu ja oppiminen osa-alueen tavoitteena ovat oppimisen ilo, luottamuksen kehittyminen omaan osaamiseen ja tietoisuuden lisääntyminen omasta oppimisesta.

Lasten mielenkiinnonkohteet ja omat kysymykset ovat ajattelun ja oppimisen kehittymisen perusta. Esiopetuksen henkilöstö kannustaa lapsia omien mielipiteiden esittämiseen, pohdintoihin ja erilaisten ratkaisumallien etsimiseen sekä pitkäjänteiseen työskentelyyn ja sinnikkyYTEEN. Laajalajiset oppimiskokonaisuudet suunnitellaan ja toteutetaan lasten mielenkiinnon kohteiden pohjalta.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Kuopion esiopetuksessa

Esiopetuksessa vahvistetaan kielellistä, kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta osana päivittäistä toimintaa sekä lapsen itsetuntoa ja sosiaalisia taitoja. Turvallisessa yhteisössä lapset ja henkilöstö pohtivat yhdessä ristiriitoja ja keinoja niiden ratkaisemiseen. Kuopiossa on laadittu [Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma](#), jonka pohjalta laaditaan ryhmäkohtainen suunnitelma toimintavuosittain.

Henkilöstön tueksi on myös laadittu Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus Kuopiossa – opas. Kuopion kaupungin perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatussuunnitelma, [Kulttuuripolku](#), muodostuu vuosittain toteutettavista kulttuurikohdevierailuista ja työpajoista. Työpajat ovat auki lukuvuoden alussa, ja niistä tiedotetaan esiopetukseen jaettavassa Kulttuurikello-tiedotteessa.

Esiopetuksessa hyödynnetään Kuopion kaupungin tarjoamia kulttuuripalveluita (museot, kirjastot, teatteri) ja –tapahtumia (esim. Pakkaspäivät, Kuopio tanssii ja soi –viikko).

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Kuopion esiopetuksessa

Kuopiossa lasten liikunnan edistämiseksi on laadittu Pienet lapset liikkeelle –toimintamalli ja sitä tukeva [Pienet lapset liikkeelle- asiakirja](#). Lisäksi esiopetuksessa noudatetaan [Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksia \(2016\)](#). Kuopion päiväkodit ovat mukana valtakunnallisessa liikkumis- ja hyvinvointiohjelma Liikkuva varhaiskasvatus –ohjelmassa.

Kuopion esiopetuksessa käytetään Sapere-ruokakasvatusmenetelmää, jossa ruokamaailmaan tutustutaan eri aistien välityksellä saatavien kokemusten kautta. Sapere-menetelmän avulla lapsista kasvaa ruokaa arvostavia ja monipuolisesti syöviä aikuisia.

Kuopiossa lapsia ohjataan esiopetusvuoden aikana toimimaan turvallisesti lähiympäristössä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kovalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitys, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kovalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Monilukutaito Kuopion esiopetuksessa

Esiopetusvuoden aikana korostuvat tarinoiden kerronta, sadut ja niiden tulkinta sekä lukutaidon alkeiden harjoittelu. Esiopetuksessa tutustutaan erilasiin symbolijärjestelmiin: kirjaimiin, numeroihin, kuviin ja eri tavoin kirjoitettuihin teksteihin.

Lisäksi esiopetuksessa tutkitaan eri ympäristössä esiintyviä viestejä. Niitä tuotetaan, tulkitaan, arvioidaan ja muokataan esimerkiksi leikeissä, taiteen tai mediakasvatuksen keinoin.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Kuopion esiopetuksessa

Kuopion varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa aktiivisesti, monipuolisesti ja lapsen ja perheen osallisuus huomioiden.

Tavoitteena on

- turvata lapselle eheä oppimisen polku varhaiskasvatuksesta perusopetukseen tieto- ja viestintäteknologian osalta
- tarjota monipuolisia mahdollisuuksia kokeilla ja tuottaa itse
- käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa luontevasti pedagogisena työvälineenä.

Kuopion esiopetukseen on laadittu digitaitotavoitteet, joiden avulla edistetään lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön

---

toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin³⁶ kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Osallistuminen ja vaikuttaminen Kuopion esiopetuksessa

Lasten osallistuminen ja vaikuttaminen toteutuvat kuulluksi tulemisen ja osallisuuden kautta. Kuopiossa on järjestetty henkilöstölle lasten osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyviä koulutuksia. Esiopetusryhmissä on käytettävissä lasten osallisuuteen liittyviä arviointilomakkeita, ja lapsilta saatua tietoa hyödynnetään Ryhmävasu-asiakirjaa laadittaessa.

Lapset ja huoltajat osallistuvat yhdessä esiopetuksen henkilöstön kanssa suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin esiopetusyksikössä erikseen sovittavalla tavalla.

Kuvio 1. Laaja-alainen osaaminen

³⁶ YK:n yleissopimus lasten oikeuksista 1989

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään esiopetuksen toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamista, kasvun ja oppimisen tukea ja oppilashuoltoa käsittelevissä osissa opetussuunnitelmaa.

---

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esiopetusta koskevat tavoitteet. Sitä muovaavat myös johtamisraenteet ja käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytettävissä olevat tilat, välineet ja materiaalit. Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä ja vaikuttaa aina lasten kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeää tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea. Kehittämisessä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja opiskeluhoollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Toimintakulttuurin kehittäminen Kuopion esiopetuksessa

Toimintakulttuuri vaikuttaa suoraan esiopetuksen laatuun. Jokainen esiopetuksen työntekijä on vastuussa työtehtävänsä mukaisesti toimintakulttuurin luomisessa ja kehittämisessä. Henkilöstö sitoutuu työssään esiopetuksen arvoihin ja eettisiin periaatteisiin.

Kuopiossa esiopetuksen toimintakulttuuria ohjaa pedagogisen johtamisen vuosikello. Pedagogisen johtamisen tarkoituksena on edistää suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti henkilöstön oppimista ja jatkuvaa pedagogiikan kehittämistä perustehtävän suuntaisesti. Pedagogisen johtamisen vuosikellossa on määritelty kaupunki-, alue-, yksikkö- ja tiimitasoiset pedagogisen johtamisen rakenteet. Toiminnan toteutumista eri tasoilla arvioidaan säännöllisesti.

Yksikön esimies on vastuussa pedagogisen johtamisen rakenteiden mukaisen toiminnan toteutumisesta omassa yksikössään. Esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettaja on vastuussa oman tiiminsä pedagogisesta johtamisesta. Esiopetuksen henkilöstöllä on vastuu esiopetuksen toteuttamisesta omassa esiopetusryhmässään.

Kuopion esiopetuksessa toimintakulttuurin kehittymistä tukee kaupunkitasoisesti sovittujen painopisteiden määrittely. Painopisteiden määrittelyssä otetaan huomioon esiopetuksen laadusta koottu arviointitieto sekä huoltajilta, henkilöstöltä ja lapsilta. Syksyisin pidettävissä suunnittelupäivissä ja keväisin pidettävissä arviointipäivissä tarkastellaan painopisteiden toteutumista yksiköissä.

Kieli- ja kulttuuritietoisien toimintakulttuurin arvioinnin ja kehittämisen tukena käytetään Kielitietoisien pedagogiikan kehittäminen (KieliPeda) -työvälinettä.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Kaikille yhteinen esiopetus Kuopion esiopetuksessa

Esiopetuksessa vahvistetaan kielellistä, kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta osana lasten ja esiopetusryhmien päivittäistä toimintaa. Kulttuurien ja katsomusten moninaisuus tehdään näkyväksi huomioiden varhaiskasvatus- ja esiopetusyksikön omaleimaisuus.

Toimintatapoja kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun toteuttamiseen kuvataan Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus Kuopiossa –oppaassa.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri³⁷ Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

---

³⁷ Valtioneuvoston asetus 4 § (422/2012)

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana Kuopion esiopetuksessa

Osallisuus on lapsen liittymistä yhteisöön, siihen kuulumista ja siihen vaikuttamista. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan omia mielipiteitään, ajatuksiaan ja tunteitaan. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa kussakin esiopetusryhmässä sovitulla tavalla. Kuopion esiopetuksessa painotetaan pienryhmissä työskentelyä. Pienryhmät muotoutuvat toiminnan ja lasten yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Lasta arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Henkilöstö käyttää monipuolisia menetelmiä lapsen toiveiden ilmentämiseen ja toiminnan havainnollistamiseen, kuten ilmeet, eleet ja kehonkieli, mallittaminen. Lisäksi käytössä ovat kuvat, esineet sekä pikapiirtäminen ja tukiviittomat. Leikin suunnitteluun ja leikin rikastuttamiseksi käytetään kuvallisia toimintatauluja.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätämään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa Oppilashuolto kuvattuja turvallisuuteen liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

Hyvinvointi ja turvallinen arki Kuopion esiopetuksessa

Esiopetuksessa vahvistetaan lapsen itsetuntoa ja sosiaalisia taitoja. Turvallisessa yhteisössä lapset ja henkilöstö pohtivat yhdessä ristiriitoja ja keinoja niiden ratkaisemiseen.

Varhaiskasvatuslain (540/2018) 10 § mukaan lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Oppilas- ja opiskeluhoitolain (377/2022) 13 § mukaan tulee esiopetukseen laatia suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Kuopiossa on laadittu **Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma**, jonka pohjalta laaditaan ryhmäkohtainen suunnitelma vuosittain.

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen³⁸ tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella

³⁸ Valtioneuvoston asetus 4 § (422/2012)

tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikunta-toimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovituilla tavoilla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Oppimisympäristöt ja monipuoliset työtavat perusopetukseen valmistavassa opetuksessa

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa hyödynnetään kokemuksellisia ja toiminnallisia oppimisympäristöjä ja monipuolisia opetusmenetelmiä ja työtapoja. Monipuoliset oppimisympäristöt tarjoavat oppilaalle mielekkäitä ja monipuolisia tilanteita käyttäen kieltä eri kommunikatioympäristöissä. Erilaiset tilanteet kehittävät oppilaan kykyä toimia sekä itsenäisenä yksilönä että yhteisön jäsenenä ja antavat valmiuksia elinikäiseen oppimiseen. Erilaiset oppimisympäristöt tutustuttavat oppilasta myös suomalaiseen kulttuuriin ja edistävät hänen kotoutumistaan lähiympäristöön sekä laajemmin suomalaiseen yhteiskuntaan.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana on tarpeen oppia vähitellen myös itsenäistä työskentelyä, tiimityöskentelyä, tieto- ja viestintäteknisiä taitoja ja tiedonhakutaitoja. Oppiminen on sidoksissa oppilaan aiempiin tietoihin ja oppimisstrategioihin ja on siten jokaisella yksilöllistä. Koska eri oppiaineet ja niiden tavat käyttää kieltä ovat keskeisiä perusopetukseen valmistavassa opetuksessa, opetus edellyttää kielitietoisia työtapoja kaikissa oppiaineissa. Erilaisten tekstien lukemisen, ymmärtämisen, tulkitsemisen ja tuottamisen taidot ovat keskeisiä. Kielitietoiset työtavat edellyttävät opettajien yhteistyötä ja yhteistä ymmärrystä kielen merkityksestä oppimisessa. Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaat eroavat toisistaan kielitaidoltaan, oppimis- ja opiskeluväliltään, kiinnostuksen kohteiltaan ja motivaatioltaan sekä oppimistarpeiltaan. Valmistava opetus pyritään järjestämään niin, että nämä oppilaiden väliset erot otetaan huomioon. Esimerkiksi eri-ikäiset ja kielitaidoltaan eritasoiset oppilaat voidaan jakaa omiksi ryhmikseen. Lisäksi oppilaiden erilaiset oppimistarpeet voidaan ottaa huomioon eriyttämällä opetusta.

Valmistavaa opetusta kehitetään tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti yhtenäisenä kokonaisuutena, jossa kielitaito ja muut valmiudet kehittyvät jatkuvasti. Oppilaat saavat myös mahdollisuuksia oppia toisiltaan, tukea toisiaan ja toimia kielenkäytön mallina toisilleen. Tärkeässä asemassa on opettajan antama vuorovaikutuksellinen tuki, jonka avulla oppija suoriutuu myös sellaisista tehtävistä, jotka voisivat itsenäisesti olla mahdottomia suorittaa. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Oppimisympäristöt Kuopion esiopetuksessa

Psyykkisessä ja sosiaalisessa oppimisympäristössä kiinnitetään huomio siihen, että esiopetusryhmissä vallitsee turvallinen ja lämmin, kaikkia kunnioittava, avoin ja ennakkoluuloton ilmapiiri. Henkilöstö kohtaa lapsen sensitiivisesti ja auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itesäätelyssä esimerkiksi erilaisten tunnetaito-ohjelmien avulla. Esiopetusvuoden alkaessa oppimisympäristössä kiinnitetään erityistä huomiota ryhmäytymiseen, kiireettömyyteen ja turvallisuuden tunteen kehittymiseen.

Esiopetuksen oppimisympäristöt rakennetaan oppimiseen houkutteleviksi siten, että ne mahdollistavat lapselle ominaiset tavat oppia (liikkuminen, leikki, tutkiminen, taiteellinen kokeminen) ja rauhallisen oleilun. Oppimisympäristöjä muokataan kunkin laaja-alaisen oppimiskokonaisuuden edellyttämällä tavalla esiopetusvuoden aikana.

Lasten ideat ja mielenkiinnonkohteet otetaan huomioon oppimisympäristöjä suunniteltaessa. Lapset saavat vaikuttaa siihen, mitä leikkivälineitä, materiaaleja ja leikkejä esiopetusryhmässä on tarjolla. Lapset ovat mukana myös omien töidensä esillepanossa.

Esiopetuksessa hyödynnetään myös esiopetuspaikan ulkopuolisia tiloja ja ympäristöjä. Esiopetusta toteutetaan ulkona, metsissä, puistoissa ja muissa ympäristöissä. Kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalveluita hyödynnetään säännöllisesti. Kuopiossa metsäeskaritoiminta on yksi kehittyvistä esiopetuksen muodoista.

Tieto- ja viestintäteknologiaa (TVT) käytetään pedagogisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintaa ja oppimista. TVT-laitteiden käytössä painotetaan yhdessä tekemistä, dokumentointia sekä lasten ilmaisun, luovuuden ja leikin tukemista.

Kielitietoinen oppimisympäristö tarjoaa runsaasti erilaisia tilaisuuksia puheen ymmärtämiseen, tuottamiseen ja kielen monipuoliseen käyttöön. Kielitietoisessa oppimisympäristössä kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Suomen kielen opettaminen nivoutuu kaikkiin tilanteisiin, olipa oppimisympäristönä sitten metsä, urheilukenttä, tori tai mikä tahansa retkikohde lähiympäristöön tai kauemmas. Kielitietoista oppimisympäristöä arvioidaan ja kehitetään vuosittain KieliPeda-välineen avulla.

Turvallinen, lämminhenkinen ja lasta rohkaiseva oppimisympäristö tukee lapsen kielellistä kehitystä. Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta on tärkeää, että lapsi tulee kuuluksi. Kielitietoinen henkilöstö auttaa lasta oppimaan suomen kieltä, osoittaa lasten kaikkien kielten arvostuksen ja tekee monikielisyyttä näkyväksi. Henkilöstö vahvistaa lapsen uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, kulttuureihin ja katsomuksiin.

Valmistavaan opetukseen osallistuvien lasten oppimisympäristöä suunniteltaessa tulee erityisesti ottaa huomioon opetuksen ja oppimisen eheyttäminen ja eriyttäminen.

Eheyttävä työskentely tapahtuu erilaisten teemojen, projektien, leikin ja päivittäisten toimintojen avulla monipuolisia työtapoja ja menetelmiä käyttäen.

Esiopetusryhmän henkilöstö tiedostaa, että he ovat kielellisiä malleja lapsille ja että jokainen vuorovaikutustilanne on kielenoppimistilanne. Aikuinen mallittaa puhetta lapselle, nimeää, toistaa ja avaa käsitteitä, kyselee ja kannattelee keskusteluja sekä tukee lasta vuorovaikutustilanteissa ja leikissä. Kuvien käyttö oppimisympäristössä ja päivittäin eri tilanteissa auttaa lasta arjen sujumisessa sekä suomen kielen ymmärtämisessä ja oppimisessa.

Esiopetuksen oppimisympäristöjä kehitetään ja arvioidaan säännöllisesti henkilöstön tiimipalavereissa havainnointitiedon ja lapsilta saadun palautteen pohjalta. Huoltajien osallisuus oppimisympäristöjen suunnittelussa ja arvioinnissa pyritään huomioimaan erilaisissa huoltajille järjestettävissä tilaisuuksissa sekä lapsen tuonti- ja hakutilanteissa.

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii

---

Samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Yhteistyö Kuopion esiopetuksessa

Kuopiossa on laadittu esi- ja alkuopetuksen yhteistyösuunnitelma. Suunnitelmassa on kuvattu kaupunki ja aluetasoisia käytäntöjä koskien esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä kouluun siirtymisen nivelvaiheessa ja huoltajien kanssa. Suunnitelmassa on kuvattu myös moniammatillisen yhteistyön kaupunkitasoisia käytäntöjä. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö on kuvattu Kuopion PedaNet -sivustolla.

Joustavan esi- ja alkuopetuksen tavoitteena on tehdä esiopetuksesta ja perusopetuksen kahdesta ensimmäisestä vuosiluokasta yhtenäisempi kokonaisuus rakentamalla ammatillisessa yhteistyössä lapsen kehitystä ja oppimista tukevaa jatkumoa ja sitä tukevaa pedagogiikkaa. Varhaiskasvatuksen opettajien, luokanopettajien ja erityisopettajien yhteistyössä on mahdollista suunnitella lasten tarpeista lähteviä joustavia oppimisen käytäntöjä ja kohdentaa lapsille moniammatillista tukea.

- [Kuopion joustava esi- ja alkuopetus](#)

Esi- ja alkuopetuksen aikuistiimi tekee joustavan esi- ja alkuopetuksen tiimisopimuksen. Tiimisopimukseen kirjataan, kuinka toiminnan periaatteet toteutuvat käytännössä, kuinka oppimispolkuja toteutetaan ja kuinka lapsiryhmien yhteistoimintaa on mahdollista järjestää. Tiimisopimuksen jokainen osio sisältää myös arvioinnin.

- [Tiimisopimus](#)
- [Tiimisopimuksen toimintaohje](#)

Kuopion joustavan esi- ja alkuopetuksen pedagogiikan rakentamiseen on tukimateriaaliksi laadittu Oma oppimispolku –käsikirja. Oma oppimispolku –käsikirjan tarkoitus on antaa yhteisen toimintakulttuurin ja pedagogiikan rakentamiseen työkaluja. Käsikirjassa avataan Oma oppimispolku -toimintamallin tausta-ajattelua sekä oppimisen käytännön organisoimista.

- [Oma oppimispolku -käsikirja](#)

Lukemisen, kirjoittamisen ja matematiikan perustaitojen omatahtisen ja joustavan oppimisen mahdollistamiseksi on laadittu Oma oppimispolku –materiaalit ja niihin liittyvä Montako tähteä väritetään -open opas. Esiopetusvuonna on käytössä vähintään lukemisen polku, ensimmäisellä luokalla vähintään kirjoittamisen polku ja toisella luokalla vähintään matematiikan polku.

- [Esiopetuksen ja vuosiluokkien 1 -2 oma oppimispolku -vihko](#)
  - [Montako tähteä väritetään](#)
  - [Vuosiluokkien 1 -2 oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt](#)
  - [Tukimateriaalit lukemisen, matematiikan ja kirjoittamisen osioihin](#)
-

Moniammatillisen yhteistyön vahvistamiseksi Kuopiossa on laadittu Varhaiskasvatuksen, neuvolan ja lapsiperheiden sosiaalipalveluiden yhteistyösopimus, jota arvioidaan vuosittain.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja opiskeluhuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Kuopion esiopetuksessa

Kuopiossa huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä korostuu hyvä vuorovaikutus, jossa toteutuvat kuuleminen, kunnioittaminen, luottamuksellisuus ja dialogisuus. Huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä on kuvattu Esiopetuksen kellomallissa, joka päivitetään vuosittain aina ennen uuden toimintavuoden alkua alueellisten esiopetusryhmien arviointien pohjalta.

Toimintavuoden alussa järjestettävässä vanhempainillassa huoltajat saavat tietoa esiopetuksen sisällöstä ja järjestämisestä, kasvun ja oppimisen tukimuodoista ja esiopetuksen

opiskeluhuollon palveluista. Esiopetuksen alkaessa vanhemmille lähetään tiedote, jossa kerrotaan esiopetusvuoden käytänteistä.

Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä kiinnitetään huomiota siihen, että

- lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä keskustellaan säännöllisesti oppimiskeskusteluissa, jotka toteutuvat päivittäisissä kohtaamisissa ja erikseen sovituisissa tapaamisissa lasten ja huoltajien kanssa
- huoltajia kannustetaan yhteistyöhön, toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen yhdessä henkilöstön kanssa
- huoltajat arvioivat säännöllisesti varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteutumista ja laatua vastaamalla asiakaskyselyihin
- sähköisiä palveluja kehitettäessä palvellaan perheitä/huoltajia suoraviivaisemmin huomioiden asiakaslähtöisyys ja asiakkaan tietosuoja.

Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä ja tiedottamisessa käytetään Edlevo- ohjelmaa ja perusopetuksen järjestämässä esiopetuksessa Wilma –ohjelmaa.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö perusopetukseen valmistavassa opetuksessa

Opetuksen järjestäjä luo edellytykset kodin ja koulun yhteistyölle. Yhteistyön lähtökohdaksi on osapuolten yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kunnioitus ja kohtelu. Tavoitteena on vuoropuhelun aikaansaaminen oppilaan kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kieli- ja kulttuuritausta. Huoltajille annetaan tietoa suomalaisesta koulusta ja koulutusjärjestelmästä, opetussuunnitelmasta, oppilaan arvioinnista, opetusmenetelmistä ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa käytettävästä oppilaan omasta opinto-ohjelmasta. Perheille annetaan tietoa perusopetukseen siirtymisestä sekä jatko-opintomahdollisuuksista perusopetuksen jälkeen. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Kuopion kuusivuotiaiden perusopetukseen valmistavassa opetuksessa

Yhteistyö huoltajien kanssa perustuu avoimuuteen ja luottamukseen, joka syntyy kunnioituksen, arvostuksen ja dialogisuuden kokemuksista. Kun varmistetaan, että huoltajat voivat antaa ja saavat riittävästi tietoa omaa lasta koskevista asioista, vahvistuu tunne, että huoltajilla ja valmistavan opetuksen henkilöstöllä on yhteinen tavoite lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi. Luottamus rakentuu päivittäisissä kohtaamisissa, joissa huoltajille kerrotaan lapsen päivästä. Yhteisen kielen puuttuessa huolehditaan siitä, ettei asioita jätetä kertomatta, vaan käytetään apuna esim. eleitä, ilmeitä, konkreettista näyttämistä, kielen

käännösohjelmiä, kuvia tai videoita lapsen päivästä. Luottamuksen rakentumiseen vaikuttaa henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus sekä laadukas pedagoginen toiminta.

Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä huomioidaan perheen kulttuuritausta ja kokemukset lähtömaasta. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoitteista ja toimintatavoista, valmistavan opetuksen sisällöistä ja toteuttamisesta sekä lapselle laadittavasta perusopetukseen valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmasta, jonka laatimiseen ja arvioimiseen huoltajat osallistuvat. Lapsen aloittaessa valmistavassa opetuksessa huoltajien tapaamisessa täytetään tai tarkistetaan yhdessä keskustellun Monikulttuurisen lapsen varhaiskasvatuksen aloituskeskustelu.

Keskustelujen ja kirjausten avulla saadaan tietoa lapsen aiemmasta varhaiskasvatustaustasta, oman äidinkielen osaamisesta, kielitaidosta ja muista vahvuuksista. Keskustelun yhteydessä sovitaan huoltajien kanssa, kuinka lapsen äidinkieltä/äidinkieliä tuetaan sekä esiopetusryhmässä että kotona ja täytetään Kielitietoisien pedagogiikan kehittäminen (KieliPeda) -työkalun monikielisen lapsen kielimaailman tarkastelu -lomake. Huoltajia kannustetaan osallistumaan esiopetuksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Osallistuminen mahdollistetaan esimerkiksi tulkkipalveluja käyttäen.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat

---

tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Siirtymävaiheiden yhteistyö Kuopion esiopetuksessa

Esiopetukseen siirtyminen

Lapsi siirtyy varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tai valmistavaan opetukseen sovittujen yhteistyökäytäntöjen mukaisesti. Lapsella ja perheellä on mahdollisuus tutustua esiopetusyksikköön ja sen henkilöstöön ennen esiopetuksen alkua esiopetusyksikössä sovitulla tavalla.

Tiedonsiirtokäytännöt esiopetuksesta kouluun on kuvattu [Esiopetuksen kellomallissa](#), joka päivitetään vuosittain aina ennen uuden toimintavuoden alkua alueellisten esiopetusryhmien arviointien pohjalta.

Kuusivuotiaiden valmistavan opetuksen jälkeen lapsi siirtyy perusopetuksen oppilaaksi tai jatkaa valmistavassa opetuksessa. Tiedonsiirto kuusivuotiaiden valmistavasta opetuksesta perusopetukseen annetaan ensitiedossa. Jos lapsi on aloittanut kuusivuotiaiden valmistavassa opetuksessa kesken esiopetusvuotta, hänellä on mahdollisuus jatkaa perusopetukseen valmistavassa opetuksessa kouluun siirtyessään. Siirtyminen valmistavasta opetuksesta perusopetukseen arvioidaan aina yksilöllisesti ja suunnitellaan yhteistyössä huoltajien ja perusopetuksen kanssa.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissa luvuissa kuvatut esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1 Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa (luku 2.5) kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline, että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelemään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearviointin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Monipuoliset työtavat Kuopion esiopetuksessa

Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa, jossa keskeistä on leikki. Opetushallituksen, Kuopion kaupungin ja Siilinjärven kunnan yhteishankkeessa laadittu Leikin käsikirja vahvistaa varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoisuutta ja osaamista leikin ymmärtämisessä, tukemisessa, ohjaamisessa ja havainnoinnissa. Käsikirjan tarkoituksena on lisätä henkilöstön ymmärrystä leikin syvällisestä merkityksestä lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistäjänä. Siinä kuvataan leikin merkitystä eri-ikäisten lasten ominaisena tapana toimia sekä tuodaan esille näkökulmia varhaiskasvatustoiminnan suunnitteluun ja oppimisympäristön muokkaamiseen. Leikin käsikirja on saatavilla KasvaNet-verkko-oppimisympäristössä.

Kielitietoinen henkilöstö tukee lasta leikissä ja vertaissuhteissa olemalla itse aktiivisesti läsnä, nimeämällä, sanoittamalla, mallittamalla ja havainnollistamalla toimintaa kuvia tai esineitä apuna käyttäen. Kuopiossa esiopetuksen työtapana painottuu pienryhmätoiminta, jota toteutetaan joustavasti ja vaihdellen ryhmien kokoa toiminnan, lasten tarpeiden tai toiveiden ja mielenkiinnon kohteiden mukaan. Pienryhmätoiminta tukee lapsen kielellistä kehitystä sekä suomen kielen oppimista. Se nähdään mahdollisuutena laadukkaalle vuorovaikutukselle, lapsen yksilölliselle huomioimiselle ja osallisuudelle. Pienryhmätoimintojen tavoitteet ja sisällöt pohjautuvat lasten mielenkiinnon kohteisiin. Erillisissä S2 -pienryhmissä sisältöinä ovat lapsiryhmän ajankohtaiset aihepiirit ja juhlat. Muita teemoja ovat mm. minä ja perhe, tunteet, lähiympäristö/päiväkoti, ruoka, vaatteet, koti ja liikenne, eläimet ja luonto ja värit.

Suomen kielen opettamisessa kiinnitetään huomiota sanavaraston kartuttamiseen, lausetasoiseen puheeseen ja kerrontataitoihin. Vuorovaikutteinen lukeminen, draama, musiikki, laulut ja lorut auttavat lasta kielen oppimisessa. Opetuksen tukena käytetään kieli- ja kulttuuritietoisia menetelmiä ja materiaaleja. Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatusta Kuopiossa –oppaassa on kuvattu konkreettisia toimintatapoja suomen kielen opettamiseen. KasvaNet -oppimisympäristössä, kohdassa Materiaalipankki, löytyy koulutusvideoita pedagogisen toiminnan suunnittelun tueksi.

Valmistavan opetuksen sisällön suunnittelusta, toteutumisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Suomen kielen opetusta erillisissä S2-ryhmissä voivat varhaiskasvatuksen opettajan lisäksi toteuttaa myös varhaiskasvatuksen lastenhoitaja sekä varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettaja. Suomen kielen opetuksen sisältö suunnitellaan valmistavaa opetusta saavan lapsen lähtökohdista, mutta opetushetkillä voi olla mukana myös muita samansisältöistä opetuksesta hyötyviä lapsia. Yhteistyötä tehdään perusopetuksen valmistavan opetuksen ja S2- opettajien kanssa.

Esiopetuksen tavoitteet ja sisällöt jäsenyvät toiminnassa kokonaisuuksiksi, jotka sisältävät laaja-alaiset oppimiskokonaisuuksien osa-alueet ja oppimisen alueet. Oppimiskokonaisuuksien ideat ja teemat pohjautuvat lasten mielenkiinnonkohteisiin.

Kuopion esiopetuksessa on siirrytty tehtäväkirjoista oppimiskokonaisuuksien mukaisen materiaalin käyttöön. Esiopetuksen toiminta ja materiaalit rakentuvat laaja-alaisen oppimiskokonaisuuksien osa-alueiden ja oppimisen alueiden sisältöjen pohjalta.

Esiopetuksen henkilöstö arvioi työtapoja tiimipalavereissa lapsilta ja vanhemmilta saadun palautteen pohjalta.

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi³⁹ on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen⁴⁰ tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimis-edellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehittämisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisen tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan⁴¹ kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisaalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin,

³⁹ Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998); Perusopetusasetus 14 § 2 mom. (852/1998)

⁴⁰ Valtioneuvoston asetus 5 § (422/2012)

⁴¹ Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta⁴² lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin⁴³. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille voidaan antaa lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus⁴⁴. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimet sekä lapsen henkilötunnus ja todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena Kuopion esiopetuksessa

Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää, sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Pedagoginen arviointi sisältää 1. lapsen pedagogisten tarpeiden tunnistamisen 2. Toiminnan suunnittelun ja tavoitteiden asettamisen ja 3. Arvioinnin ja kehittämisen

⁴² Perusopetusasetus 10 § 1 mom. (852/1998)

⁴³ Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

⁴⁴ Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998)

Arviointi on osa pedagogisen dokumentoinnin, toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen prosessia, joka sisältää lasten toiminnan säännöllisen havainnoinnin ja lasten mielenkiinnonkohteiden kartoittamisen erilaisin menetelmin (esimerkiksi haastattelut, valokuvat, videoinnit, sadutus, piirroukset).

Esiopetusyksikön henkilöstö arvioi yhdessä havaintoja ja dokumentteja, joita käytetään toiminnan suunnittelun pohjana. Pedagogisen dokumentointiprosessin tarkoituksena on saada aikaan muutoksia ajatuksissa, toimintatavoissa ja – ympäristöissä. Esiopetuksessa työskentelevän varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on koota, jäsentää ja työstää dokumentointitietoa tiimipalaverissa käytävää keskustelua varten.

Esiopetuksessa työskentelevä varhaiskasvatuksen opettaja vastaa siitä, että dokumentointi- ja havainnointitieto on ryhmän pedagogisen toiminnan suunnittelun ja arvioinnin pohjana sekä siitä, että tieto kirjataan Ryhmävasu-asiakirjaan.

Kuopiossa havainnoinnin tukena käytetään Eskarin arki – materiaalia, joka jäsentää havaintojen tekemistä ja arviointia sekä toiminnan suunnittelua. Matemaattisten taitojen kartoitukseen käytetään Mavalka 1 tai 2 –materiaalia, riippuen lapsen suomen kielen taidoista. Tuloksia hyödynnetään toiminnan suunnittelussa yksilö- ja ryhmätasolla. Mavalka-kartoituksesta siirretään kouluun ryhmäkoonti. Tarvittaessa tehdään koulukohtainen koonti, jos lapsia siirtyy esiopetusryhmästä useampaan kouluun.

Suomen kielen taitojen havainnoinnin tukena käytetään KieliPeda-materiaalia. Kuusivuotiaiden valmistavassa opetuksessa noudatetaan samoja arvioinnin periaatteita kuin esiopetuksessa. Lapsen suomen kielen taidon kehittymistä havainnoidaan ja seurataan säännöllisesti sekä laaditaan lapsen monikielisyyden suunnitelma osana valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaa. Kuvaus lapsen suomen kielen taidoista siirretään KieliPeda-lomakkeella.

Esiopetukseen osallistunut lapsi saa Opetushallituksen hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisen osallistumistodistuksen. Kuusivuotiaiden valmistavassa opetuksessa käytetään samaa osallistumistodistusta kuin esiopetuksessa. Perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus, opetuksen sisältö sekä lapsen edistyminen valmistavan opetuksen aikana kuvataan valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmassa.

Kaikista tulevista koululaisista täytetään tiedonsiirtolomake. Varhaiskasvatuksen opettaja täyttää tiedonsiirtolomakkeen Muksunetissä, tulostaa, allekirjoittaa ja antaa sen huoltajille. Huoltajat toimittavat tiedonsiirtolomakkeen kouluterveydenhoitajalle kouluuntulo-tarkastuksessa.

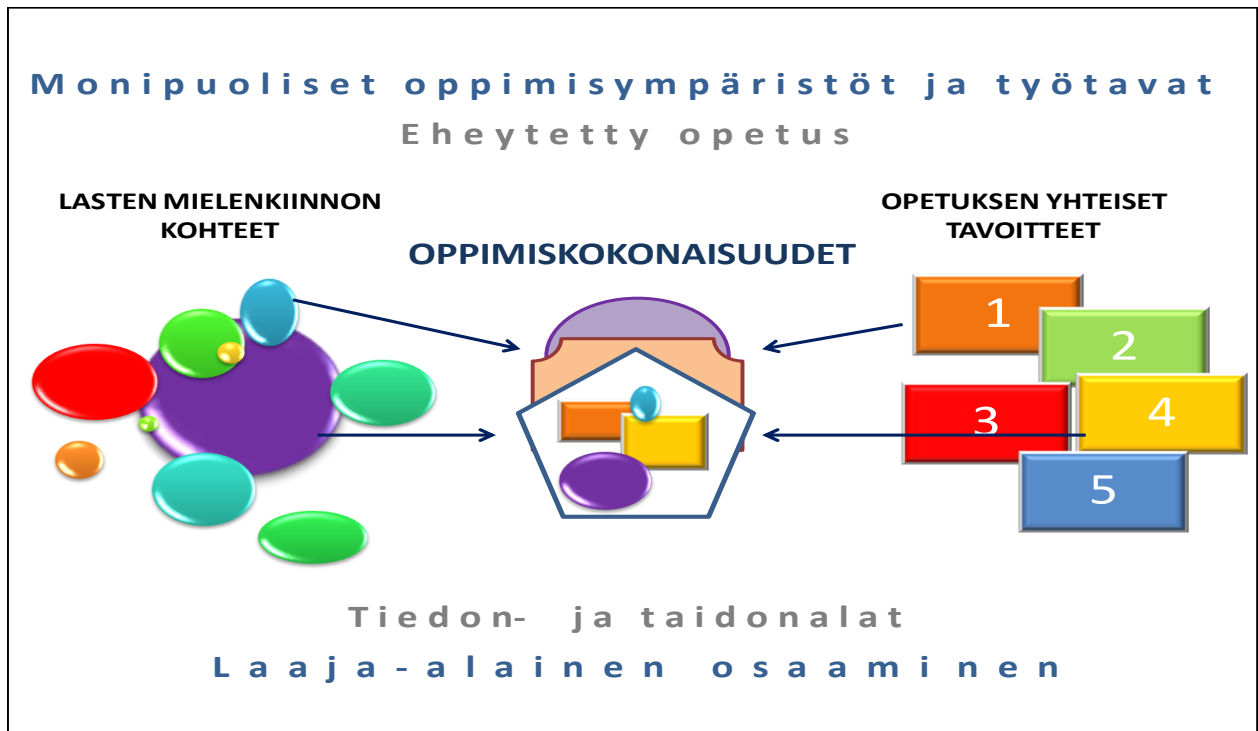
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet (kuvio 1). Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Kuvio 2. Oppimiskokonaisuuksien muodostaminen

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohdina ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä.

Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen ta-soa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempiketoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Ilmaisun monet muodot Kuopion esiopetuksessa

Kuopiossa "Kasvatetaan musiikilla - kasvetaan musiikkiin" - käsikirja tuo tietoa musiikin merkityksestä lapsen kehitykseen ja oppimiseen sekä antaa keinoja ja ideoita tavoitteellisiin, elämyksellisiin ja lapselle merkityksellisiin musiikkikokemuksiin.

Kuopion kaupungin perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatussuunnitelma, Kulttuuripolku, muodostuu vuosittain toteutettavista kulttuurikohdevierailuista ja varhaiskasvatuksessa toteutettavista työpajoista.

Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan osallistumalla Kuopion kaupungin palveluihin ja tapahtumiin.

Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetuksiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erialaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittämistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikkiliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kyntöteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittoa.

Kielen rikas maailma perusopetukseen valmistavassa opetuksessa

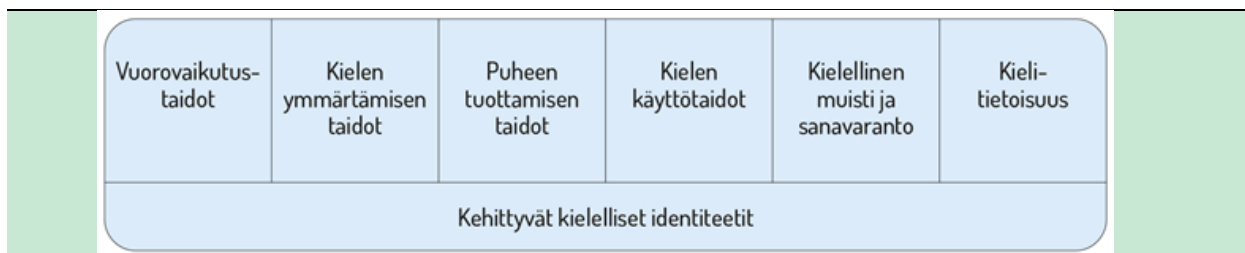
Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa pääpaino on suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus opinnoissa, joiden osalta tavoitteena on kehittyvä alkeiskielitaito. Opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetussuunnitelman perusteita. Suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnot ovat pohjana kaikille muille opinnoille. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus opintojen tavoitteena on antaa oppilaille tarvittavat valmiudet siirtymään perusopetukseen.

Opetuksessa otetaan huomioon oppilaan koulu- ja opiskelutausta ja hänen jo mahdollisesti hallitsemansa suomen tai ruotsin kielen taito. Oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellään taito- ja ikätason mukaiset suomen tai ruotsin kielen opetuksen tavoitteet ja sisällöt. Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteena on tukea ja edistää äidinkielen hallintaa, kulttuuritaidon tuntemusta ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Oman äidinkielen hyvä hallinta luo edellytyksiä myös suomen/ ruotsin kielen oppimiselle ja tällä kielellä tapahtuvalle muulle oppimiselle.

Oppilaille järjestetään opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus noudattaa opetussuunnitelman perusteiden liitteessä kuvattuja oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteita, sisältöjä ja oppilaan oppimisen arviointia. Oppilaan oman äidinkielen hallintaa ja sen säilymistä tuetaan myös eri tavoin yhteistyössä perheen kanssa. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Kielen rikas maailma Kuopion esiopetuksessa

Kieli on luontevasti läsnä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen jokapäiväisessä toiminnassa. Esiopetuksen henkilöstö käyttää monipuolista ja rikasta kieltä sekä sanoittaa lapsille asioita, tilanteita ja tunteita. Lasten kielellistä taitoa kehitetään kielen eri osa-alueilla, joita ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kielitietoisuus. Lasten kielellisten taitojen kehittymistä edistetään tavoitteellisesti kaikilla näillä osa-alueilla kunkin lapsen tarpeista ja edellytyksistä lähtien.

Kuvio 3. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022

Lapsen kehittyvän identiteetin tukemiseksi on tärkeää osoittaa kiinnostusta ja arvostusta lapsen äidinkieltä/äidinkieliä kohtaan. Monikielisen lapsen kielimaailmaa tarkastellaan yhdessä huoltajien kanssa KieliPeda -työvälineen avulla. Kuopion kaupunginkirjastoista on saatavilla lastenkirjallisuutta monilla eri kielillä. Lapsiryhmässä kuunnellaan myös eri kieliä lastenlauluja.

Ensisijainen vastuu äidinkielen opettamisesta ja ylläpitämisestä on lapsen huoltajilla. Esiopetuksen henkilöstön tehtävänä on tukea ja rohkaista huoltajia käyttämään lastensa kanssa omaa äidinkieltään, esim. keskustelemalla lapsen kanssa. Huoltajien kanssa keskustellaan oman äidinkielen/äidinkielen merkityksestä.

Kuopion esiopetuksessa tutustutaan paikalliseen lastenkirjallisuuteen ja – kirjailijoihin ja tehdään yhteistyötä kirjaston, teatterin ja muiden kulttuuritoimijoiden kanssa. Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoinen varhaiskasvatus Kuopiossa -opas vahvistaa henkilöstön osaamista ja tietoa suomi toisena kielenä S2 -opetuksesta ja sen menetelmistä.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään **historiallisesta** ja **yhteiskunnallisesta** sekä **etiikan** ja **katsomusten** näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todentekoisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnotuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Minä ja meidän yhteisömme Kuopion esiopetuksessa

Eettinen kasvatus kuuluu jokapäiväiseen arkeen. Esiopetusryhmässä tunnetaitojen oppiminen on jatkuva prosessi. Tunnetaitojen harjoittelun lähtökohtana on myötätunnon ja empatian kokemus. Tunnetaitojen oppimisessa on tärkeää, että lapsi tuntee olevansa hyväksytty ja että hänestä välitetään.

Kuopion esiopetuksessa painotetaan lasten tunnetaitojen kehittymistä. Tunteiden ilmaisua ja tunnetaitoja opitaan kaikissa esiopetuksen tilanteissa. Henkilöstö toimii mallina ja tunnetaitojen ohjaajana lasten vuorovaikutustilanteissa. Lisäksi esiopetuksessa käytetään yhdessä sovittuja tunnetaitomateriaaleja ja –menetelmiä ja osallistutaan koulutuksiin.

Esiopetuksessa keskustellaan lapsia kiinnostavista asioista ja ilmiöistä, joihin syvennyttään etsimällä tietoa eri medioista. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa, jolloin samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä.

Esiopetusvuoden aikana tutustutaan lapsiryhmässä esiintyviin kieliin ja kulttuureihin. Perheiden asiantuntemusta omasta kulttuuristaan hyödynnetään esiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Kirjojen ja tarinoiden kautta tutustutaan eri maiden kansansatuihin.

Kuopiossa katsomuskasvatuksen avulla tuetaan lapsia arvostamaan sekä omia että toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Kussakin lapsiryhmässä perheiden katsomukseen perehdytään huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Huoltajien ja isovanhempien asiantuntemusta hyödynnetään toimintaa suunniteltaessa.

Esiopetuksessa tehdään yhteistyötä Kuopion evankelis-luterilaisten seurakuntien lapsityön kanssa erillisen yhteistyösopimuksen mukaisesti. Muiden uskontojen ja katsomusten edustajien kanssa yhteistyöstä sovitaan erikseen.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päätelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestyttä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Tutkin ja toimin ympäristössäni Kuopion esiopetuksessa

Esiopetusvuoden alussa jokaisen esikoululaisen matemaattiset taidot kartoitetaan Maavalka-materiaalin avulla. Kartoituksesta saatuja tuloksia hyödynnetään toiminnan suunnittelussa yksilö- ja ryhmätasolla.

Esikouluvuoden aikana matemaattisia taitoja harjoitellaan toiminnallisesti esiopetuksen arjen tilanteissa ja oppimiskokonaisuuksissa. Esikoululaiset tutustuvat matemaattisiin ilmiöihin omien kokemustensa pohjalta havainnoimalla ja tutkimalla lähiympäristöä.

Ympäristökasvatuksessa hyödynnetään Kuopion järvi- ja metsäluontoa sekä asuinalueilla sijaitsevia puistoja. Kuopiossa toimii luontopainotteisia esiopetusryhmiä lähimetsiin rakennetuissa koto -rakennuksissa. Osassa esikouluista toteutetaan luonto- ja ympäristökasvatusta Metsämörri-toimintana ja osa esiopetusryhmistä osallistuu kestävän kehityksen Vihreä lippu – ohjelmaan.

Kasvan ja kehityksen

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoa turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppeilyä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät

tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudesta **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

Kasvan ja kehityksen Kuopion esiopetuksessa

Kuopiossa lasten liikunnan edistämiseksi on laadittu Pienet lapset liikkeelle –toimintamalli ja sitä tukeva [Pienet lapset liikkeelle- asiakirja](#). Esiopetuksessa noudatetaan [Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksia \(2016\)](#).

Kuopion esiopetuksessa on käytössä Sapere-ruokakasvatusmenetelmä, jossa ruokamaailmaan tutustutaan eri aistien välityksellä saatavien kokemusten kautta. Sapere-menetelmän avulla lapsista kasvaa ruokaa arvostavia ja monipuolisesti syöviä aikuisia.

Kuopiossa on laadittu Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma, jonka pohjalta laaditaan ryhmäkohtainen suunnitelma vuosittain. [Kiusaaminen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma](#)

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä⁴⁵. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

---

⁴⁵ Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli kunta järjestää valmistavaa⁴⁶ opetusta, voivat maahanmuuttajataustaiset lapset osallistua siihen. Jos lapsi pystyy seuraamaan esiopetusta, voi hän siirtyä esiopetukseen jo ennen valmistavan opetuksen päättymistä.

Kieli- ja kulttuuritietoisuus Kuopion esiopetuksessa

Henkilöstön kieli- ja kulttuuritietoisuuden toiminnan sekä huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön avulla kaikille lapsiryhmässä esiintyville kielille, kulttuureille ja katsomuksille annetaan näkyvästi arvoa tutustumalla kaikkien lasten perheiden kulttuureihin ja tapoihin. Henkilöstö tiedostaa, että kieli- ja kulttuuritietoiset toimintatavat koskevat kaikkia esiopetusryhmän lapsia. Suomalaisen kulttuurin esille tuominen on tärkeä osa kieli- ja kulttuuritietoista toimintakulttuuria.

Kieli- ja kulttuuriopettajat vahvistavat henkilöstön osaamista ja tukevat heitä kieli- ja kulttuuritietoisuuden toimintakulttuurin kehittämisessä. Henkilöstölle järjestetään koulutusta sekä mahdollisuus osallistua säännöllisiin kieli- ja kulttuuri (KieKu) -yhdyshenkilöiden tapaamisiin.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielen opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

⁴⁶ Perusopetuslaki 5 § 1 mom. (1707/2009) ja Perusopetusasetus 3 § 3 mom. (363/2015)

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä

---

opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

Kaksikielinen esiopetus Kuopion esiopetuksessa

Kuopiossa kaksikielistä esiopetusta tarjoavat yksityiset palvelun tuottajat, jotka noudattavat Kuopion esiopetussuunnitelmaa ja kirjaavat kaksikielistä esiopetusta koskevat tavoitteet omiin erillisiin toimintasuunnitelmiinsa.

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja opiskeluhoito muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain⁴⁷ mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

---

⁴⁷ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet perusopetukseen valmistavassa opetuksessa

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa huolehditaan kokonaisvaltaisesti oppilaan hyvinvoinnista jasiin liittyvistä seikoista, kuten kodin ja koulun yhteistyöstä, riittävästä oppilas- huollollisesta tuesta sekä oppilaanohjauksesta. Näiden määrittelyssä voidaan soveltuvin osin hyödyntää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Jos perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana selviää oppilaan tarve oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, tuki annetaan oppilaalle parhaiten soveltuvalla tavalla. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen perusteet 2015.)

Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen Kuopion esiopetuksessa

Kuopiossa käytetään lapsen kasvun ja oppimisen tuen havainnoinnissa, suunnittelussa ja arvioinnissa Eskarin arki – materiaalia, joka auttaa havaitsemaan oppimisvaikeuksiin liittyviä riskitekijöitä ja löytämään tukitoimia arkeen. Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaan (Ryhmävasu-asiakirja) kirjataan ryhmässä käytettävät toimintatavat ja tuen eri muodot.

Kuopiossa Esiopetuksen Kellomalli jäsentää ja selkeyttää esiopetusvuonna annettavan tuen järjestämisen suunnittelua. Kellomallin rakenne auttaa ja helpottaa lapsen oppimisvalmiuksien sekä kasvun ja oppimisen tuen tarpeen havainnointia ja arviointia. Tuen suunnittelun ja toteutuksen välineet sisältyvät Kellomalliin.

Esiopetuksessa on käytössä opiskeluhoillon palvelut. Koulukuraattoreita ja koulupsykologeja voi kutsua lapsiryhmään havainnoimaan ja tukemaan henkilöstöä ryhmän tai yksittäisen lapsen oppimisen, ryhmässä toimimisen tai esimerkiksi tunne- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvissä asioissa.

Kuopiossa esikouluikäinen lapsi osallistuu esiopetukseen ensisijaisesti omalla asuinalueellaan, jolloin tukitoimet järjestetään lapsen lähipäiväkodin esiopetusryhmässä. Lapsen

tarvitseman tuen laadusta ja vahvuudesta riippuen ryhmässä voidaan käyttää rakenteellisenä tukitoimena ryhmän pienentämistä tai henkilöstön lisäämistä ryhmään (avustajapalvelut). Esiopetusryhmät saavat säännöllisesti varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatiota ja ohjausta.

Kuopiossa suurin osa esikouluikäisistä lapsista saa varhaiskasvatuspalveluja samassa esiopetusryhmässä aamu- ja iltapäivisin. Maaseutualueella osa esiopetusikäisistä on sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen piirissä, jolloin yhteistyö korostuu kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

Valmistavassa opetuksessa järjestettävät pedagogiset tukitoimet suunnitellaan osana lapsen valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaa. Päätös rakenteellisesta tukitoimesta voidaan tehdä joko ennen valmistavan opetuksen alkamista tai sen aikana.

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä esiopetusvuoden aikana ja nivelvaiheessa. Yhteistyön tavoitteena on tehdä esiopetuksesta ja perusopetuksen kahdesta ensimmäisestä luokasta yhtenäisempi kokonaisuus rakentamalla ammatillisessa yhteistyössä lapsen kehitystä ja oppimista tukevaa jatkumoa. Varhaiskasvatuksen opettajien, luokanopettajien ja erityisopettajien yhteistyössä on mahdollista suunnitella lasten tarpeista lähteviä joustavia oppimisen käytäntöjä.

Kuopiossa rehtori pyytää ensimmäiset ryhmien muodostamista koskevat tiedot tammihelmikuussa varhaiskasvatuksen erityisopettajilta. Keväällä ensitieto annetaan lapsen lähikouluun tehostetun ja erityisen tuen tarpeessa olevista lapsista sekä S2-opetusta saavista lapsista. Ensitiedon tavoitteena on ennakoita oppilaiden tuen tarpeet ja tarvittavat resurssit antamalla opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto esiopetuksesta kouluun. Huoltajilla on halutessaan mahdollisuus osallistua ensitietopalaveriin, johon osallistuvat myös varhaiskasvatuksen opettaja, lähikoulun rehtori ja tarvittaessa koulun erityisopettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja opiskeluhuollon palveluiden edustajat.

5.2. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä ⁴⁸huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

⁴⁸ Valtioneuvoston asetus (422/2012)

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Opiskeluhuolto).

Yhteistyö huoltajien kanssa tuen aikana Kuopion esiopetuksessa

Kuopiossa huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä korostuu hyvä vuorovaikutus, jossa toteutuvat kuuleminen, kunnioittaminen, luottamuksellisuus ja dialogisuus. Huoltajien ja esiopetuksen henkilöstö sitoutuvat yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen.

Esiopetuksen henkilöstön tehtävänä on ottaa mahdollinen huoli puheeksi huoltajien kanssa kunnioittavasti ja yhdessä keskustellen ja perhettä tukien. Huoltajien havainnot lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat tärkeitä.

Huoltajille annetaan keskusteluissa ja vanhempainilloissa tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta.

5.3. Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatukseen ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja

---

lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

Yleinen tuki Kuopion esiopetuksessa

Esiopetusryhmän henkilöstö laatii ryhmän esiopetusvuoden suunnitelman (Ryhmävasuasiakirja) pohjautuen Kuopion esiopetuksen opetussuunnitelmaan. Esiopetuksen henkilöstö suunnittelee toiminnan ja oppimisympäristön siten, että jokaisen lapsen oppimistavat ja tarvitsema tuki otetaan huomioon ja esiopetuspäivä kokonaisuutena vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Kuopiossa esiopetuksen oppimissuunnitelma kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Kuopiossa esiopetus ja alkuopetus tekevät yhteistyötä. Esiopetusvuoden aikana perusopetuksen laaja-alaiset erityisopettajat tutustuvat mahdollisuuksien mukaan alueensa esiopetusryhmiin. Esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettajat ja alkuopetuksen opettajat tekevät alueellista yhteistyötä lukuvuodeksi kerrallaan tehtävän tiimisopimuksen mukaisesti. Yhteistyön toteutumista arvioidaan aina keväisin.

Lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen jatkumon näkökulmasta on tärkeää, että tuen jatkumisesta huolehditaan lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen. Esiopetusvuoden keväällä kaikkien lasten huoltajien kanssa käydään keskustelut, joissa käydään läpi varhaiskasvatuksen opettajan täyttämä tiedonsiirtolomake. Tiedonsiirrossa kuvataan lapsen kasvun ja oppimisen tilanne sekä esiopetusvuoden aikana hyväksi havaitut lapsen kasvua ja oppimista edistävät ja tukevat toimintakäytännöt. Huoltajat toimittavat tiedonsiirtolomakkeen kouluterveydenhoitajalle kouluuntulotarkastuksen yhteydessä. Samalla lomakkeella siirretään tietoa luokanopettajalle, laaja-alaiselle erityisopettajalle ja iltapäivätoiminnan suunnittelijalle.

5.4. Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea⁴⁹ hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja.

⁴⁹ Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Tehostettu tuki Kuopion esiopetuksessa

Kuopiossa ennen tehostettuun tukeen siirtymistä esiopetuksessa työskentelevä varhaiskasvatuksen opettaja keskustelee havainnoistaan ensin lapsen huoltajan kanssa. Keskustelun, lapsen aiempien tietojen ja esiopetuksen havaintojen perusteella varhaiskasvatuksen opettaja konsultoi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa ja/tai koulupsykologia, jonka jälkeen päätetään moniammatillisen käsittelyn järjestämisestä. Koulupsykologin voi kutsua havainnoimaan lasta ryhmään tai tekemään lapselle yksilötutkimuksen kouluvalmiuden ja oppimisen taitojen selvittämiseksi.

Moniammatilliseen työryhmään osallistuu varhaiskasvatuksen opettajan lisäksi opiskeluhuollon edustaja, tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä halutessaan lapsen huoltaja. Moniammatillisessa työryhmässä käsitellään pedagoginen arvio ja päätetään tehostetun tuen aloittamisesta, seurannasta sekä tehostetun tuen päättämisestä.

Lapselle, joka saa kasvun ja oppimisen tueksi tehostettua tukea, laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana. Oppimissuunnitelma laaditaan yhteistyössä huoltajan sekä tarvittaessa muiden asiantuntijatahojen kanssa. Oppimissuunnitelma tallennetaan Muksunettiin.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arvioissa kuvataan

- Lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
  - Lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
-

- Lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- Arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, opiskeluhuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- Arvio tehostetun tuen tarpeesta

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen ⁵⁰aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Pedagoginen arvio Kuopion esiopetuksessa

Esiopetuksessa työskentelevä varhaiskasvatuksen opettaja laatii pedagogisen arvion sähköiselle lomakkeelle tarvittaessa yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään lapselle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa.

Pedagoginen arvio käsitellään moniammatillisessa työryhmässä, johon osallistuu varhaiskasvatuksen opettajan lisäksi opiskeluhuollon edustaja, tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä halutessaan lapsen huoltaja. Moniammatillisessa työryhmässä päätetään tehostetun tuen aloittamisesta, tarkistamisesta ja mahdollisesta päättämisestä.

Lapselle laaditaan yhteistyössä huoltajan kanssa oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana, mikä ohjaa lapselle annettavaa kasvun ja oppimisen tukea.

---

⁵⁰ Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen⁵¹ aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arvioissa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä⁵² lapsen ja huoltajan kanssa. Laatumiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyvät tavoitteet

- Lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- Lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- Lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- Oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- Lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- Lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- Lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- Opiskeluhuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- Esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako

---

⁵¹ Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

⁵² Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

- Yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- Lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- Oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- Oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- Suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

5.5. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain⁵³ mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä on kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogisen ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

---

⁵³ Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi, yksilökohtainen opiskeluhoito, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Erityinen tuki Kuopion esiopetuksessa

Kuopiossa erityistä tukea voi saada kahdella tavalla: lapselle voidaan tehdä hallintopäätös erityisen tuen aloittamisesta tai hallintopäätös pidennettyyn oppivelvollisuuteen ottamisesta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset ja lapset, joilla on vaikea sairaus. (Ks. pidennetty oppivelvollisuus Kuopiossa)

Pedagoginen selvitys

Ennen erityisen tuen päätöstä tehdään pedagoginen selvitys, jossa kuvataan kirjallisesti lapsen oppimisen eteneminen, lapsen saama tehostettu tuki ja lapsen kokonaistilanne. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen lisäksi hyödynnetään tarvittaessa psykologista lausuntoa, lääketieteellistä lausuntoa tai vastaavaa sosiaalista selvitystä. Pedagoginen selvitys käsitellään moniammatillisessa työryhmässä, johon osallistuu varhaiskasvatuksen opettajan lisäksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja, opiskeluhoillon edustaja ja halutessaan huoltaja. Erityisen tuen hallintopäätöksen tekee pedagogisen selvityksen perusteella varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Kuopiossa HOJKS:n laatimisesta, oppilaan erityisopetuksesta sekä tuen toteutumisen arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhdessä esiopetuksen muun henkilöstön, huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa esiopetuksen henkilöstöä HOJKS:n tavoitteiden toteuttamisessa.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea⁵⁴ koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- opiskeluhoillon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

⁵⁴ Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010) ja hallintolaki 34, 35 ja 36 § (434/2003)

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi⁵⁵.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- Lapsen oppimisen eteneminen
- Lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- Lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- Lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- Arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, opiskelu- ja huollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- Arvio erityisen tuen tarpeesta

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen⁵⁶ antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea⁵⁷ koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa. Päätös tehdään hallintolain⁵⁸ mukaisesti. Erityisen tuen⁵⁹ päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla⁶⁰. Päätös⁶¹ on aina

---

⁵⁵ Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010)

⁵⁶ Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

⁵⁷ Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010)

⁵⁸ Hallintolaki (434/2003)

⁵⁹ Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

⁶⁰ Perusopetuslaki 42 § 2 mom. (642/2010)

⁶¹ Hallintolaki 45 § 1 mom. (434/2003)

---

perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen⁶² päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Erityisen tuen päätös Kuopion esiopetuksessa

Kuopiossa erityisen tuen hallintopäätöksen tekee pedagogisen selvityksen ja mahdollisten psykologisten tai lääketieteellisten lausuntojen tai sosiaalisen selvityksen perusteella varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö. Ennen kirjallisen hallintopäätöksen tekemistä tulee kuulla lapsen huoltajaa. Huoltajan kuuleminen kirjataan pedagogiseen selvitykseen.

Erityinen tuki jatkuu lapsen siirtyessä kouluun, ellei lapsen tuen tarpeessa tapahdu esiopetusvuoden aikana muutosta ja lasta päätetä siirtää takaisin tehostettuun tukeen.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen

⁶² Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

erityistä tukea⁶³ koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyvät tavoitteet

- Lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- Lapsen kasvun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- Lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- Oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- Lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- Lapselle tarjottava erityisopetus
- Lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- Opiskeluhuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- Erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opastuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- Yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- Lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- Kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

---

⁶³ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

Tuen seuranta ja arviointi

- Lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- Suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS⁶⁴ tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaisesti. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa⁶⁵ säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden⁶⁶ piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen⁶⁷. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus⁶⁸ saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

---

⁶⁴ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

⁶⁵ Perusopetuslaki 25 § 2 mom. (628/1998)

⁶⁶ Perusopetuslaki 9 § 2 mom. (628/1998)

⁶⁷ Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

⁶⁸ Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010) ja 26 a § 2-3 mom. (1040/2014)

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuu lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen⁶⁹ vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Pidennetty oppivelvollisuus Kuopion esiopetuksessa

Kuopiossa pidennettyyn oppivelvollisuuteen ottamista ja oppilaiden sijoittamista valmistellaan alla olevan prosessikuvauksen mukaisesti:

1. Huoltajan hakemus pidennetystä oppivelvollisuudesta toimitetaan hakemukseen kirjatujen ohjeiden mukaisesti koulupsykologille, joka toimii perusopetuspäällikön nimessä pidennetyn oppivelvollisuuden asiantuntijatiimissä.
2. Saapuneet hakemukset käydään läpi em. asiantuntijatiimissä. Asiantuntijatiimi varmistaa, että kaikki tarvittavat lausunnot ovat käytettävissä ja arvioi täyttyvätkö pidennetyn oppivelvollisuuden kriteerit. Samalla selvitetään lapsen edun mukaisen opetuksen järjestämiseen liittyvät mahdollisuudet varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yksiköissä.
3. Esityksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee valmistelun pohjalta vastaanottavan koulun rehtori. Mikäli esitetään että pidennettyä oppivelvollisuutta ei myönnetä tai opetus järjestetään muussa kuin Kuopion kaupungin perusopetuksen alaisessa koulussa, esittelijänä toimii asiantuntijatiimin jäsen.
4. Perusopetuspäällikkö tekee päätökset esitysten pohjalta.
5. Perusopetuspäällikkö vastaa huoltajien tiedottamisesta päätökseen ja koulupaikkaan liittyen.

⁶⁹ Perusopetuslaki (628/1998) 27 §

Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyin oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Pidennetyin oppivelvollisuuden päätökset tehdään ennen lukuvuoden loppumista. Poikkeustapauksessa päätös voidaan tehdä ennen seuraavan lukuvuoden alkamista, viimeistään elokuussa. Pääsääntöisesti oppilaita ei tule ottaa pidennettyin oppivelvollisuuteen kesken lukuvuoden. Pidennetyin oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Heitä ovat muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyin oppivelvollisuuteen.

Kuopiossa pidennettyin oppivelvollisuuteen otettavan lapsen opetuksen järjestämispaikka päätetään yksilöllisesti oppilaan tarpeet huomioiden. Esiopetus voidaan järjestää päiväkodissa tai koulussa.

Pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevalle, erityistä tukea saavalle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma esiopetuksen alkaessa. Kun oppilas aloittaa oppivelvollisuuden suorittamisen varhaiskasvatuksessa, HOJKS:n laatimisesta ja opetuksen ohjaamisesta vastaa se koulu, jonka oppilaaksi lapsi on otettu. Erityisopettaja vastaa erityisopetuksen antamisesta ja ohjaa esiopetuksen henkilökuntaa HOJKS:n tavoitteiden toteuttamisessa.

5.6. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta⁷⁰ muun esiopetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

⁷⁰ Perusopetuslaki (628/1998) 27 §

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta ⁷¹opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointikeinoja, kuten erilaisten symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Erytisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palveluiden ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

---

⁷¹ Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja opiskeluhuoltopalveluiden henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalla lapsella tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

---

6. Opiskeluhoolto

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhoutosuunnitelman laatimisesta.

Näissä perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhoolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia.

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Opiskeluhooltoja toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönälasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhooltoja esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhoitopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhoitopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat.

Kuopion kaupungin esiopetuksen ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan Kuopion kaupungin esi- ja perusopetuksen opiskeluhoollon järjestäminen. Opiskeluhoollon tavoitteena on oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ja niiden edellytyksiä vahvistava toiminta. Suunnitelman keskeisimpänä tehtävänä on varmistaa yhtenäisten ja laadukkaiden toimintamallien toteutuminen.

Kuopion kaupungin esiopetuksen ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

1. Yhteisöllinen opiskelijahuolto ja sen toimintatavat
2. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestäminen
3. Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoollonpalvelut
4. Yhteistyön järjestäminen lasten/oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa
5. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

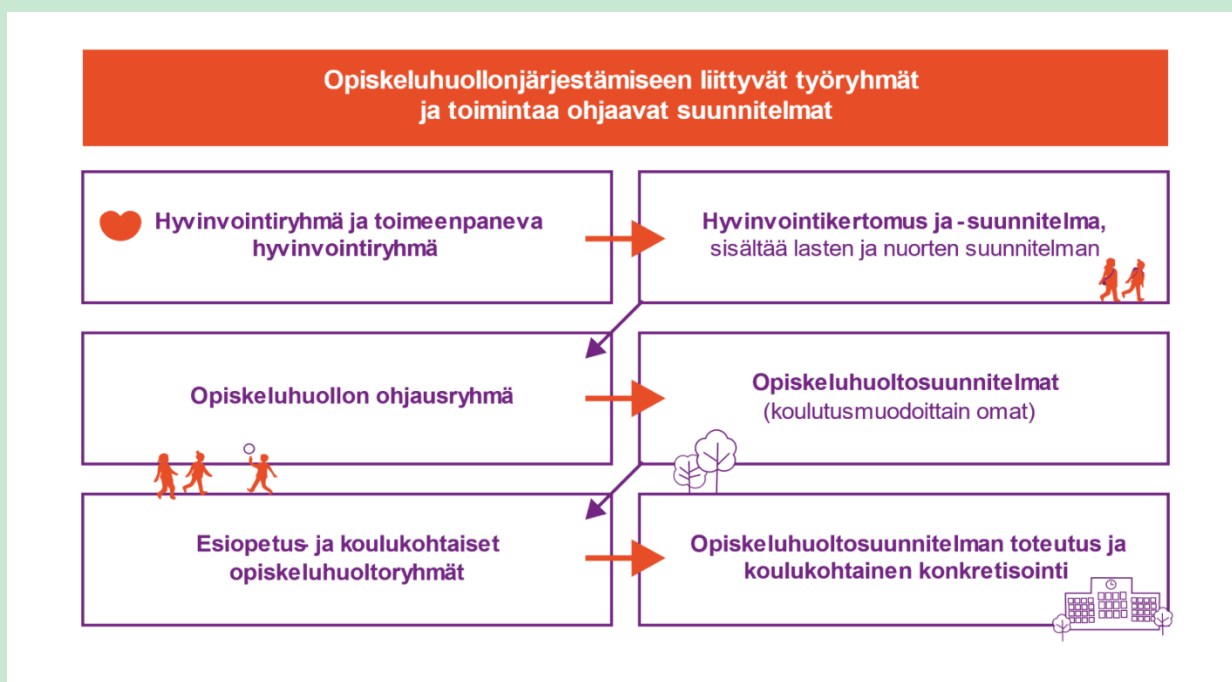
6. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Kuopion esi- ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma kattaa kaikkien Kuopion kaupungin esiopetusyksiköiden ja perusopetuksen koulujen toiminnan. Jokainen Kuopion esiopetusyksikkö ja perusopetuksen koulu lisäksi tarkentaa tarvittavin osin koko kaupunkia koskevaa suunnitelmaa esiopetusyksikkö- ja koulukohtaisesti.

Esiopetusyksikkö- ja koulukohtaisesti tarkennetaan alla olevat tiedot:

- Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmän kokoonpano
- Yhteisöllisen opiskeluhoitotyön vuosikello (sisältää kokoukset ja käsiteltävät teemat)
- Arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Esi- ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelmien toteutumista kaupunkitasoisesti seuraa opiskeluhoillon ohjausryhmä. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja arviointi on osa Kasvun ja oppimisen palvelualueen omavalvontaa. Opiskeluhoillon järjestämiseen liittyvät työryhmät ja toimintaa ohjaavat suunnitelmat on kuvattu alla olevassa kuviossa (Kuvio 4).

Kuvio 4. Opiskeluhoillon järjestämiseen liittyvät työryhmät ja toimintaa ohjaavat suunnitelmat

Valmistava opetus

Valmistavan opetuksen opiskeluhoiltoa toteutetaan osana esiopetuksen opiskeluhoiltoa. Opiskeluhoillon tavoitteena on tukea lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen edellytyksiä sekä luoda kieltä ja kulttuuria tukeva terveellinen kasvu- ja oppimisympäristö. Valmistavassa opetuksessa olevien lasten opiskeluhoillossa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että huoltajille annetaan riittävästi tietoa esiopetuksen opiskeluhoillostsa sekä

suomalaisen varhaiskasvatus-, koulu-, sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmien toimintatavoista ja käytännöistä. Monikielisten lasten huoltajien kanssa toimittaessa tulee huolehtia siitä, että he ymmärtävät lapsen ja huoltajien oikeudet esiopetuksen opiskeluhoillon palveluihin. Tarvittaessa käytetään tulkkipalveluita.

---

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen⁷². Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteellisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustieteelliseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa⁷³.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus Kuopion esiopetuksessa

Kuopion kaupunki hankkii osan esiopetuksesta yksityisiltä palveluntuottajilta, jotka varhaiskasvatuspalvelut on hyväksynyt esiopetuksen järjestämispaikeiksi. Esiopetuksen järjestämispaikeksi hyväksytyyn yksityisen päiväkodin tulee täyttää perusopetuslain ja -asetuksen vaatimukset sekä kunnan esiopetukselle asettamat vaatimukset.

Kuopion kaupungissa tarjotaan mahdollisuutta Montessoripedagogiikkaan pohjautuvaan esiopetukseen. Montessoripedagogiikan arvoperusta pohjautuu lapsuuden ainutkertaisuuden sekä toisen ihmisen kunnioittamiseen.

Kuopiossa yksityiset päiväkodit tarjoavat steinerpedagogiseen arvopohjaan ja yhteiskristilliseen katsomukseen perustuvaa esiopetusta.

⁷² Perusopetuslaki 7 § (628/1998)

⁷³ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

8. Toiminnan arviointi ja kehittäminen Kuopion esiopetuksessa

Toiminnan arviointi ja kehittäminen Kuopion esiopetuksessa

Kuopiossa esiopetuksen toiminnan arviointi tukee perusopetuslain ja esiopetuksen opetussuunnitelman peruserusteiden toteuttamista ja kehittämistä.

Kuopiossa arviointia toteutetaan eri tasoilla: varhaiskasvatuksen hallinto, esihenkilöt, yksiköt ja -tiimit, henkilöstö, lapsi/lapsiryhmät ja perhe/huoltajat. Kaikista arvioinneista saatavan tiedon avulla edistetään esiopetuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

Hallinnon taso

Varhaiskasvatuksen hallinto vastaa kansallisiin ja muihin esiopetusta koskeviin ulkopuolisiin arviointikyselyihin. Arviointituloksia ja -koosteita hyödynnetään paikallista esiopetusta kehitettäessä. Varhaiskasvatustalvet käyttää arvioinneissa Kuopion kaupungin valitsemaa laatutyön menetelmää, CAF - laadunhallintamallia, joka on julkisen sektorin organisaatioille tarkoitettu kokonaisvaltainen laadun itsearviointityökalu.

Varhaiskasvatuksen hallinto toteuttaa vuosittain asiakasperheille esiopetusta koskevan kyselyn osana varhaiskasvatustalvetjen kyselyä. Asiakkailta on mahdollisuus kaupungin verkkosivuilla antaa hallinnolle tai sen kautta jatkuvaa palautetta ja tehdä kysymyksiä tai toimenpide-ehdotuksia esiopetustoiminnan kehittämiseen.

Varhaiskasvatuksen hallinto arvioi pedagogisen johtamisen vuosikellon ja sen rakenteiden mukaisen esiopetustoiminnan toteutumista siten, että palvelupäälliköt osallistuvat esihenkilöille tarkoitettuihin aluekokouksiin.

Esihenkilötaso

Yksiköiden esihenkilöt arvioivat pedagogisen johtamisen rakenteiden mukaisen esiopetustoiminnan toteutumista omissa yksiköissään. Esihenkilöt vastaavat sovittujen esiopetuksen painopisteiden ja Ryhmävasu -asiakirjojen toteutumisen arvioinnista.

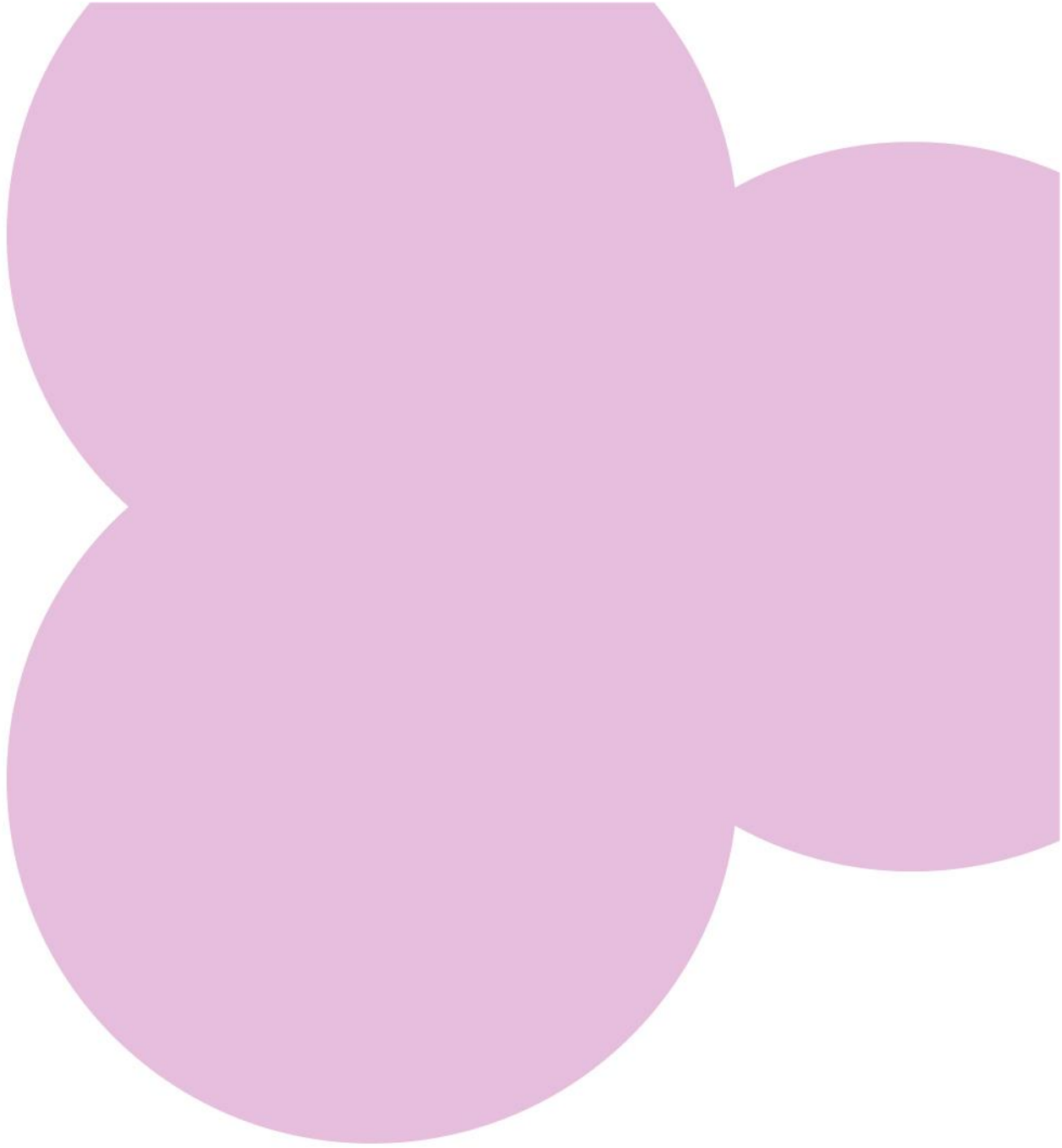
Yksikkö- ja tiimitaso

Esiopetuksen tiimipalaverissa arvioidaan säännöllisesti toimintavuoden aikana esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia sekä Ryhmävasu-asiakirjan mukaisen toiminnan ja painopisteiden toteutumista sovittujen arviointilomakkeiden avulla. Kuopiossa esiopetuksen henkilöstö arvioi lasten osallisuutta, pedagogista toimintaa ja leikkiympäristöjä keskustelemalla lasten kanssa, hyödyntämällä lasten haastatteluja ja havainnoinneista saatua tietoa sekä lapsille aiemmin laadittuja varhaiskasvatussuunnitelmia. Koko vuoden toimintaa arvioidaan henkilöstölle järjestettävässä arviointipäivässä toimintavuoden keväällä. Kukin työntekijä arvioi vasupohjaiseen yksikkö- ja tiimitason toimintaan sitoutumistaan sekä omaa osaamistaan ja kehittämistarpeitaan. Esi- ja alkuopetuksen tiimeissä laaditaan joustavan esi- ja alkuopetuksen toiminnalle tiimisopimus. Esi- ja alkuopetuksen tiimit kokoontuvat toimintavuoden aikana arvioimaan ja kehittämään yhteistyötä. [Kuopion joustavan esi- ja alkuopetuksen toimintamalli.](#)

Lapsi ja perhe

Henkilöstö yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa arvioi esiopetuksen oppimiskokonaisuuksien toteutumista hyödyntämällä lapsen aiempaan varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjatun pedagogisen toiminnan tavoitteita ja niiden toteutumista. Kuopion joustavan esi- ja alkuopetuksen toimintamallissa käytetään [Oma oppimispolkuvihkoa](#) lapsen kasvun ja oppimisen seuraamiseen ja tukemiseen. Lapsi on mukana arvioimassa omaa toimintaansa. Huoltajat voivat arvioida ja antaa palautetta esiopetuksesta erilaisissa päivittäisissä kohtaamisissa ja huoltajille järjestettävissä tapahtumissa.

KUOPIO.

www.kuopio.fi